

Pohyb a změna

Naše chápání pohybu je stále ještě zatíženo předsudkem, že o pohybu lze mluvit pouze tam, kde se pohybuje „něco“, co v průběhu pohybu jakoby trvá. To pak přenášíme i do svého chápání změny. Aristotelés to kdysi vyslovil tak, že změna může probíhat jen na něčem, na nějakém podkladu, substrátu. To všechno bylo ovšem zpochybněno, když se ukázalo, že třeba elektromagnetické vlnění nemusí mít žádný takový podklad či substrát (kdysi ještě poměrně nedávno se takový substrát hledal v úvahách fyziků, kteří elektromagnetické vlnění srovnávali s vlněním třeba napjaté struny nebo drátu či plechu apod., a dospěli k hypostazi tzv. světového éteru). Zajisté jsou takové případy, kde se něco pevného pohybuje, ale dnes už to chápeme jen tak, že to údajně pevné (a tudíž zdánlivě neproměnné) je opět jen nějaká změna, jen pomalejší. Planeta, na které spolu s ostatními živými bytostmi žijeme, se nepochybně pohybuje kolem slunce, kolem své osy, ale pohybuje se zvláštním způsobem také její osa – a to už je trochu problém. Ale pohybů země je nepředstavitelně mnoho a sahají také do jejího nitra, které vůbec není pevné, jak o tom svědčí řada zemětřesení a výbuchů sopek. A tak dále. Ani o molekulách a atomech neplatí, že by byly vskutku neměnné, ačkoliv třeba trvalost některých částic je pozoruhodná (platí to zejména o protonech; měříme to tzv. poločasem rozpadu). Tady ovšem musíme položit nezbytnou otázku: je to vskutku „Země“, která se točí kolem vlastní osy nebo která obíhá kolem Slunce? Jsou to vskutku pohyby jí vlastní? Anebo to tak jenom vypadá a my to tak vnímáme a chápeme? Když se valí sněhová nebo kamenitá lavina shora do údolí, máme zvyk mluvit o pohybu této laviny; ale je ta lavina vůbec něčím vskutku a samostatně jsoucím?

(Písek, 160315-1.)